

ՄԻՔԵԼ-ԱՆՃԷԼՈՅ ԵՒ ԻՐ ՔԱՆԴԱԿՆԵՐԸ

ՄԻՔԵԼ-ԱՆՃԷԼՈՅ¹ անուն մ'է՛ որ իր համատարածմամբ հանդերձ՝ ամփոփ անացած է սակայն՝ ինչ ինչ միջավայրերու մէջ. խտական հանճար մ'է՛ որ գիտէ կենանք տալ աննիւթին, շարժում՝ հաստատունին, և կը խօսեցնէ՛ համար տարբերը:

Իր արտադրութիւնները՝ առ հասարակ զլուխ-գործոցներն են. նա ունի բազմութիւն մը երկերուն՝ որոնք իր անունը կը մշտնջենաւորեն, կը յաւերժացնեն՝ իրենց ձևերուն և շարժումներուն մէջ: «Գթութիւնը»՝ իր հրաշակերտն է. զայն տեսնելու պահուն, սարսուռ մը կը թռչի այդ քանդակին խկութենէն՝ և կու գայ կը թափանցէ մէջդ. մեննական սրբազան շունչ մը՝ կը ստիպէ որ դիտողը կենայ անոր դիմաց՝ լռին, խորհուն, երկիւղած. բան մ'է որ պատկառանք կ'ազդէ, և պէտք է որ մարդ՝ անպայման հպատակի այս ներշնչումին: Անմահ հեղինակը՝ խորապէս ըմբռնած է մայրական զրթութեան ազնուականութիւնը, վեհութիւնը. ինչ ճշգրտութեամբ վեր կը ջանայ վերցնել Որդւոյն հակած զլուխը, և չի կրնար որովհետև նուազած, ուժասպառ

է. հառաչքներ կ'արձակէ՝ որ կը մեկնին, կ'երթան՝ մինչ միւս ձեռքը ողորմագին՝ կ'աղերսէ, կը խնդրէ բան մը՝ զոր Միքել-Անճէլոն միայն գիտէ արդեօք...

Միւս կողմանէ Յիսուսի մարմինը՝ կ'իյնայ իր բոլոր ծանրութեամբ՝ Տիրամօր սրունքին և բազկին վրայ. կարծես թէ մարմարիոնը ճկուն է՝ տեղիք կու տայ: Տեսէք խոր ցունը, մահուան ճշգրիտ պատկերը. մահը թափանցեր է իր բոլոր թափովը՝ մարմարեայ կոյտին մէջ, սուգուած է հոն... մեռեր է Յիսուս, ինչ որ դեռ աւելի կը կսկծէ Տիրամօր սիրտը՝ որուն ցաւերը կը մատնուին իր դալկացեալ դէմքին արտայայտութեան մէջ: Հիանալի է, կը ցնցէ, կը քստմէ զմարդ՝ երբ տեսնէ վէրցերը, կողը, ծակուած ձեռները, և ոտքերու խոռոչները. ջիղերը արեամբ յորդած՝ կ'ուռին, և բազուկներուն մեռելական անկում մը, թուլութիւն մը կը պատճառեն. սքանչելի և միանգամայն աղբիւրջ տեսարան, նոյնքան տպաւորիչ, որքան իրականութիւնը:

Ուրիշ հանճարեղ և զմայլագող արտադրութիւն մ'է «Մովսէս»², որուն տեսքը երկիւղ կ'ազդէ. զարմանալի երևոյթ, քա-

1. Միքել-Անճէլոյ Պուրնարոթթի, ծնաւ Caprese քաղաքի մէջ, և մեռաւ ի Հռոմ. (1475-1564) ա. մնամբծ արհեստագէտներէն մին, եղաւ նա արձանագործ, նկարիչ, զրազէս:

2. «Գթութիւն» հիանալի արձանը՝ կը գտնուի Հռոմ՝ Ս. Պետրոսի մէջ:

3. «Մովսէսը Հռոմ կը գտնուի, Ս. Պետրոս կապանաց եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիոս Բ. պապին թիրակա տար շիրմին վրայ:

Միքի-Աթենյոյ. — Մոլոտո.

ըը՝ որ զմարդ կ'ահաբեկէ. Արամազդ մը է պատկառելի մօրուքով մը՝ որ իր վեպիտի կարծուէր՝ եթէ չի գիտնայինք որ հութիւնը դեռ աւելի ազդեցիկ կ'ընէ նա Օրէնսդիրն է. Նայուածքը խորաթափանց, ակեռուն, հեռաւոր... կը նայի հոծ բայց ցրուած ժողովուրդի մը խառնադան.

է պատկառելի մօրուքով մը՝ որ իր վեպիտի կարծուէր՝ եթէ չի գիտնայինք որ հութիւնը դեռ աւելի ազդեցիկ կ'ընէ նա Օրէնսդիրն է. Նայուածքը խորաթափանց, ակեռուն, հեռաւոր... կը նայի հոծ բայց ցրուած ժողովուրդի մը խառնադան.

Միքէլ-Ամեթիոյ. — Տիրամայր.

հին վրայ՝ զոր իր օրէնքներովը կը կառավարէ դեռ. իր շուրջ կը շարժի ամէն ինչ, կը փոխուին ազգեր և ժողովուրդներ, մինչ ինքը անշարժ, անայլայլ կը մնայ, կը դիտէ անխռով...:

Այդ ահագեցիկ դէմքը՝ շրջանակուած

զերծուի, սակայն դեռ ինքը անխռով է...:

Ձիւնաթոյր ջրվէժ մ'է՝ որ վար կը սահի ժխորաձայն՝ միանգամայն և լռին, բեկբեկուելով և ցանցահիւսուելով... և կ'երթայ, կ'անհետանայ զոգերու ծալքերուն մէջ, Պերն և ազդեցիկ է մօրուքին

այն դարձուածը՝ որ մասի մը արգելքին տակ կ'ամփոփուի, սքողելու համար տալի յաղթական, բիրտ կուրծքը:

Հսկային բազուկը կը հանգչի, մերկ է ան, և կը տեսնուին պոռթկացող յորդ ջիղերը. այլ ևս ան յոգնած է. անոր բարձրացումներու ժամանակն էր որ՝ իսրայելի ժողովուրդը կը յաղթանակէր թշնամիին. բայց հիմայ թոյլացած է: Սա-

ղեռ կը շղթայէ զքեզ անոր հետ. կը պատկառիս հեռանալ, վախնալով գուցէ՝ որ Մովսէսի բարկութիւնը շարժես վրադ. կը հեռանաս, տանելով հետդ անոր խոր տպաւորումը, ազդեցիկ դրոշմը...

Մեծահամբաւ քանդակիչին ուրիշ գործ մ'ալ՝ «Տիրամայրն» է, ուր մարմարինը ամենանճկուն ձևերն առած, ծալուած, տաշուած, կորացած է, արտադրելու հա-

Միքէլ-Անճելոյ. — Դաւիթ:

կայն կը խարուիս. դեռ բաւական ոյժ ունի՝ անգամ մ'ևս վեր զննելու և կանգնելու Ազգի մը յաղթանակները, բազդը:

Ինչ զարմանալի դիրաթխեցութեամբ՝ մարմարինը տեղիք կու տայ մեծ արուեստաւորին կամքին՝ որ կերպասեղէնի մը մեղկութեամբ վեր ամփոփած է ճարը՝ ցուցնելու համար ծռնկին այն կոճղը՝ որ բիրտ, ոգորկ, հաստատուն է:

Վերջապէս չես կրնար բաժնուիլ այդ կճեայ կոթողէն, բոլորովին ազատ կերպով. անտես և զօրաւոր՝ կապանք մը՝

մար մայրական սիրոյ և որդիական գուրգուրանքի յուշարձան մը: Սիրուն և ուզորկ է մարմինը Յիսուս մանուկին՝ թաղմ և վճիտ. դարձուցած է գլուխը՝ դէպի մօր ծոցը. հոն խորասուզուած է բոլորովին՝ դիելու իր մօրը կաթը. մարդ կը խաբուի՝ զայն իրականին հետ կը շփոթէ. կը կարծէ թէ այդ սպիտակ ճարի կոյտէն՝ մանուկը կը ծծէ ձիւնաթոյր կաթը. գեղեցիկ և յուզիչ տեսարան...

Միւս գեղեցիկ և ափշեցուցիչ արտադրութիւնն է՝ հսկայ արձան մը, բոլո-

ըովին մերկ՝ «Դաւիթ» ըլ. ահա անոր մէկ բեկորը՝ գլուխը, որ մարմնոյն արտայայտիչ մասն է։ Հոն՝ խոնափնորդ և փանգուր մազերու կուտակում մը՝ խնդրուած և ցանցահիւսուած է։ Ականջը կենդանի և սրալուր՝ պատրաստ է կարծես ո՛ր և է

տասխանէ Ս. Գրքի մէջի նկարագրութեան։

Ինչ իրականութիւն ունի Վզին ո՛սկրը՝ որ դուրս ցցուած է՝ գլխուն նազելի դարձուածքին պատճառաւ. արդեօք Քաբլոյ Տոլչի իւր «Անա տյոյ ցնեզ»ի նկարին

Միքէլ-Անճէլոյ. — Զարդամկար։

ձայնի մը, մասնաւորապէս պատերազմի շեփորներուն. և այն խուզարկու աչքերը կը փնտռեն, կ'որոնեն բան մը՝ զոր ինքը միայն կը զգայ, թշնամի՛ն արդեօք... Ականջն ու աչքը՝ համաձայն և միաբան են իրարու հետ. ողորկ այսերով համադրական դէմք մ'է՝ որ ճիշդ կը համապա-

մէջ՝ իւր նախատիպ օրինակը ասկէց առեր է...

Միքէլ-Անճէլոյի արձանները յատկութիւն մ'ունին որ՝ իրենց համրութեան մէջ՝ գիտեն խօսիլ, ազդել և տպաւորել... Յատկութիւն մը՝ որ իր մէջ գերազանցութեան զագաթնակէտն հասած է, ընելով զինքը՝ ոչ միայն խտալիւյ, այլ տիեզերական հանճարներէն մին։

ՊԱՐԹԵՒԻԿ

1. Ֆերմեյէի՝ Նիճ Պալատին մէջ կը գտնուի. մեր ներկայացուցածը՝ զլուխն է միայն։